

Gesloten jeugdhulp

7 ■ 2022

Colofon

- **Missie** JurisDidact streeft ernaar kennis en inzicht bij juristen te verhogen en de ontwikkeling van het professioneel handelen te bevorderen door middel van onafhankelijke, individuele nascholing.
- **PO-punten** 3
- **Geldigheid** U kunt de eindtoets maken zolang deze in uw online persoonlijk dossier staat vermeld.

- **Redactie** Mr. Pieter Dorhout, hoofdredacteur
Mr. dr. Chana Grijsen
Mr. drs. Marije Jeltjes
Mr. dr. Lies Punselie
- **Docent** Mr. Willemijn van Oppenraaij
- **Uitgever** Igno Ketelaars
- **Vormgeving** Roelof Koster Design, Mildam
- **Foto omslag** Merel Waagmeester Fotografie, Merel Waagmeester

© 2022 JurisDidact, Gorssel

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

- **Bestellingen** De basisprijs van een programma is € 189,50 (excl. btw), tenzij anders vermeld. Bij gelijktijdige bestelling vanaf 4 programma's geldt korting. Zie hiervoor de website van JurisDidact. JurisDidact legt de gegevens van bestellers vast voor verwerking van de bestelling. De gegevens kunnen door ons worden gebruikt om u te informeren over relevante producten en diensten, tenzij u te kennen hebt gegeven hiertegen bezwaar te hebben.
- **Certificaten** Certificaten worden alleen toegekend aan kopers van losse programma's.
- **Administratie** Bij wijziging van de tenaamstelling en/of het adres verzoeken wij u deze gegevens door te geven aan de klantenservice van JurisDidact: Parallelweg 25, 7213 VT Gorssel.
- **Algemene voorwaarden** Levering en diensten geschieden volgens de Algemene voorwaarden van MOCuitgevers BV, gedeponeed bij de Kamer van Koophandel onder nummer 6469182. Een exemplaar van deze voorwaarden zal op verzoek worden toegezonden. De voorwaarden zijn te raadplegen via www.mocuitgevers.nl.

Inhoud

Inleiding – 5

Pretoets – 7

Blok A

Gesloten jeugdhulp algemeen

A1 Achtergrond – 9

A2 Plaats in de wet – 9

A3 De wettelijke grond – 10

A4 Kaders van de machtiging – 11

A5 Gesloten jeugdhulp 18+ – 13

A6 Gesloten jeugdhulp en jeugdstrafrecht –14

Blok B

Soorten machtigingen gesloten jeugdhulp

B1 De reguliere machtiging –18

B2 De spoedmachtiging –20

B3 De voorwaardelijke machtiging –22

B4 Schorsing van de machtiging –25

B5 De instemmingsverklaring –26

B6 De rechtspositie van de jeugdige en de rol van de advocaat –29

Blok C**Uitvoering van de machtiging**

- C1** De plaatsing –34
- C2** Beperkende maatregelen en waarborgen –34
- C3** De maatregelen –35
- C4** Klachtrecht –38
- C5** Verlof en onderwijs –39
- C6** De rechtspositie van de jeugdige en de rol van de advocaat –40

Blok D**Actualiteiten**

- D1** Actuele ontwikkelingen –42
- D2** Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp –42
- D3** Passende zorg voor jeugdigen die bescherming en veiligheid nodig hebben – 46

Afkortingenlijst – 48

Antwoorden pretoets en casuïstiek –49

Literatuur en noten –53

Toetsvragen –54

Inleiding

Jeugdigen die ernstige opgroei- of opvoedproblemen hebben, kunnen worden opgenomen in een instelling voor gesloten jeugdhulp. Dit betreft een gesloten plaatsing in het civiele kader. De wettelijke bepalingen met betrekking tot de gesloten jeugdhulp zijn in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet vastgelegd. Gesloten jeugdhulp is de zwaarste vorm van jeugdhulp. Voor opname is altijd een machtiging tot plaatsing in de gesloten jeugdhulp van de kinderrechter vereist.

Aan de opname van de jeugdige gaat een verzoekschrift voor een machtiging en behandeling daarvan door de kinderrechter vooraf. De jeugdige heeft daarbij recht op een eigen advocaat. Gelet op de ingrijpende aard van de beslissing verplicht de wet ambtshalve toevoeging van een advocaat. Alleen advocaten die op de lijst van jeugdrechtsadvocaten bij de Raad voor de Rechtsbijstand staan, komen voor deze ambtshalve toevoeging in aanmerking.

In deze nascholing wordt onder andere aandacht besteed aan de grondslag voor een plaatsing in de gesloten jeugdhulp, wie de machtiging kunnen verzoeken, de mogelijkheid tot het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen en uw rol als advocaat. Tevens wordt aandacht besteed aan een aantal actuele ontwikkelingen zoals het wetsvoorstel over het versterken van de rechtspositie van jeugdigen in de gesloten jeugdhulp (Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp).

Deze onderwerpen worden behandeld aan de hand van vier blokken:

- Gesloten jeugdhulp algemeen**
- Soorten machtigingen gesloten jeugdhulp**
- Uitvoering van de machtiging**
- Actualiteiten**

Blok A
Blok B
Blok C
Blok D

■ Doelstellingen

Na het volgen van deze juridische nascholing:

- heeft u kennis van het wettelijk kader van de gesloten jeugdhulp;
- heeft u inzicht in de verschillende soorten machtigingen en de toetsingscriteria daarvan;
- heeft u kennis van de beperkende maatregelen en de bijbehorende rechtsbescherming;
- bent u op de hoogte van de actuele ontwikkelingen met betrekking tot de toekomst van de gesloten jeugdzorg en de versteviging van de rechtspositie van betrokkenen.

- *Opmerking* Deze nascholing is in vier gedeelten (Blok A tot en met Blok D) te doorlopen. U zal voor de blokken A tot en met C ongeveer 1 uur per blok nodig hebben. Voor blok D heeft u ongeveer 15 minuten nodig. Mogelijk beklijft de stof beter als u het programma in delen doorwerkt.
- *Criteria eindtoets* U slaagt voor de eindtoets als u minimaal zes van de tien vragen juist heeft beantwoord. U kunt tweemaal herkansen.
- *Over de docent* Mr. Willemijn van Oppenraaij is als jurist werkzaam bij Expect Jeugd, het Expertisecentrum van Partners voor Jeugd en is gespecialiseerd in jeugdbescherming, jeugdreclassering en privacy. Zij adviseert medewerkers van gecertificeerde instellingen en pleegzorg, staat hen bij in juridische procedures en ontwikkelt en verzorgt juridische trainingen.

Om voor uzelf te bepalen wat uw kennisniveau is van dit onderwerp, kunt u vrijblijvend de pretoets maken. De resultaten van de pretoets tellen niet mee voor uw eindscore.

- 1 Plaatsing in een gesloten jeugdhulpinstelling kan alleen:
 - A als er sprake is van een jeugdbeschermingsmaatregel.
 - B als er een machtiging door de kinderrechter is afgegeven.
 - C met toestemming van de ouder met gezag.
 - D met instemming van de Raad voor de Kinderbescherming.

- 2 Opname en behandeling in de gesloten jeugdhulp vindt plaats op basis van:
 - A De Wet verplichte ggz.
 - B Wetboek van Strafrecht.
 - C Jeugdwet.
 - D Boek 1 Burgerlijk Wetboek.

- 3 De reguliere gesloten machtiging kan:
 - A zonder instemmingsverklaring van een gekwalificeerde gedragswetenschapper verleend worden.
 - B zonder bepaling jeugdhulp verleend worden.
 - C met een instemmingsverklaring van een gekwalificeerde gedragswetenschapper verleend worden.
 - D met een instemmingsverklaring van een gekwalificeerde gedragswetenschapper en bepaling jeugdhulp verleend worden.

- 4 De duur van de eerste voorwaardelijke machtiging is ten hoogste:
 - A 4 weken.
 - B 12 maanden.
 - C 6 maanden.
 - D 3 maanden.

- 5 De jeugdige krijgt in het kader van het verzoekschrift voor een machtiging gesloten jeugdhulp:
- A een advocaat toegewezen.
 - B een bijzondere curator toegewezen.
 - C een mentor toegewezen.
 - D een jeugdbeschermer toegewezen.
- 6 Gesloten jeugdzorg is voor jongeren:
- A vanaf 12 jaar.
 - B tot 18 jaar.
 - C tot 21 jaar.
 - D tot maximaal 6 maanden na het 18^e jaar.
- 7 De machtiging voor gesloten jeugdhulp kan verzocht worden door:
- A de gemeente of de gecertificeerde instelling.
 - B de gecertificeerde instelling of de officier van justitie.
 - C de gemeente, de gecertificeerde instelling, de Raad voor de Kinderbescherming of de officier van justitie.
 - D de gemeente, de Raad voor de Kinderbescherming of de officier van justitie.
- 8 De machtiging voor gesloten jeugdhulp wordt ten uitvoer gelegd in een:
- A GGZ-instelling.
 - B Justitiële jeugdinrichting.
 - C JeugdzorgPlus-instelling.
 - D Orthopedagogisch behandelcentrum.
- 9 Vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen toegepast worden tijdens de opname en behandeling:
- A met instemming van de gedragswetenschapper en na vastlegging in het hulpverleningsplan.
 - B met instemming van de ouders met gezag en na vastlegging in het hulpverleningsplan.
 - C met instemming van de gecertificeerde instelling.
 - D met instemming van de gecertificeerde instelling en de ouders met gezag.
- 10 Of de jeugdige tijdens zijn verblijf in de gesloten jeugdhulpinstelling met verlof mag wordt bepaald door:
- A de gecertificeerde instelling.
 - B de gesloten jeugdhulpinstelling.
 - C de ouders met gezag.
 - D de gemeente.

Achtergrond

Tot 2008 werden jeugdigen¹ die voor hun gedragsproblemen gesloten jeugdhulp (toen gesloten jeugdzorg geheten) nodig hadden in een justitiële jeugdinrichting (JJI) geplaatst. Het samen plaatsen van deze civielrechtelijk geplaatste jeugdigen met strafrechtelijk geplaatste jeugdigen werd als maatschappelijk onwenselijk beschouwd. Met invoering van de gesloten jeugdhulp kwam aan deze praktijk een einde.

De gesloten jeugdhulp is bedoeld voor jeugdigen die ernstige gedragsproblematiek hebben. Deze jeugdigen hebben behandeling en opvoeding nodig in een instelling waar zij dag en nacht verblijven en zich niet kunnen onttrekken aan de noodzakelijke zorg. In de meeste gevallen betreft het jeugdigen tussen de 12 en 18 jaar. Ook jeugdigen jonger dan 12 jaar kunnen geplaatst worden in de gesloten jeugdhulp. Jeugdhulpaanbieder Horizon heeft als landelijke specialisatie een groep voor 12-minners.

Plaatsing in een gesloten jeugdhulpinstelling is de meest vergaande vorm van jeugdhulp. Het beperkt het recht van de jeugdige op een gezinsleven en het recht op persoonlijke vrijheid. Er gelden daarom strenge wettelijke criteria. Deze worden in dit blok en de volgende blokken verder uitgewerkt.

Plaats in de wet

De gesloten jeugdhulp is, als vorm van jeugdhulp, geregeld in de Jeugdwet, hoofdstuk 6. De gemeenten zijn daarmee verantwoordelijk voor de gesloten jeugdhulp. Dit betekent onder meer dat de gemeente waar de jeugdige zijn woonplaats heeft, verantwoordelijk is voor de bekostiging van een plaatsing binnen dit aanbod. Het aantal plekken en aanbieders is beperkt. Er wordt gewerkt in vijf zorggebieden met in ieder zorggebied een aantal instellingen.

Voor plaatsing in de gesloten jeugdhulp is altijd een machtiging van de kinderrechter vereist. Voor deze machtiging zijn de vereisten van

hoofdstuk 6 van de Jeugdwet van toepassing. Is de jeugdige onder toezicht gesteld, dan geldt de machtiging als een machtiging als bedoeld in art. 1:265b BW. De onder toezicht gestelde jeugdige heeft dan bijvoorbeeld de mogelijkheid om op grond van de gewijzigde omstandigheden de gecertificeerde instelling (GI) te verzoeken de uithuisplaatsing te beëindigen of te bekorten (art. 1:265d lid 2 BW).

De machtiging beperkt de vrijheid van de jeugdige en verplicht hem om in de instelling te verblijven. Niemand mag onrechtmatig zijn vrijheid ontnomen worden. Dit volgt uit art. 5 EVRM, maar ook uit art. 16 IVRK. Daarin staat dat geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privéleven of in zijn of haar gezinsleven.

Het betreft in dit verband vrijheidsbeneming in het kader van de opvoeding van de jeugdige. Dit is toegestaan op grond van art. 5 lid 1 onderdeel d EVRM. De vrijheid van de minderjarige mag worden ontnomen met het doel toe te zien op zijn opvoeding. Doordat de kinderrechter altijd een machtiging moet verlenen voor de plaatsing, heeft de jeugdige toegang tot de rechter om de rechtmatigheid van de vrijheidsbeneming te toetsen. Daarmee is voldaan aan art. 5 lid 4 EVRM.

Dat op grond van het EVRM vrijheidsbeneming voor opvoeding van een jeugdige is toegestaan, betekent niet dat hiertoe snel mag worden overgegaan. Gesloten jeugdhulp moet het ultimum remedium zijn. Lichtere vormen van jeugdhulp zonder vrijheidsbeneming gaan voor. Dit heeft niet tot gevolg dat al deze vormen van lichtere hulp eerst geprobeerd moeten zijn. Wel dat deze zijn meegewogen in het besluit om de jeugdige gesloten te plaatsen. De advocaat van de jeugdige kan dit punt in ieder geval naar voren brengen bij de kinderrechter.

A3

De wettelijke grond

Een machtiging voor plaatsing in de gesloten jeugdhulp moet aan de wettelijke criteria van art. 6.1.2 Jeugdwet voldoen. Deze zijn als volgt beschreven:

1. de jeugdhulp is noodzakelijk in verband met ernstige opgroei- of opvoedproblemen die de ontwikkeling van de jeugdige naar volwassenheid ernstig belemmeren, en
2. de opnemng en het verblijf zijn noodzakelijk om te voorkomen dat de jeugdige zich aan deze jeugdhulp onttrekt of daaraan door anderen onttrokken wordt.

Er moet in ieder geval sprake zijn van ernstige opgroei- en opvoedproblemen die de ontwikkeling naar volwassenheid ernstig belemmeren. Die problemen zijn divers en kunnen op verschillende

vlakken liggen. De problemen kunnen te maken hebben met emotionele verwaarlozing, traumatische ervaringen of (seksueel) misbruik of met de eigen problematiek zoals een verstandelijke beperking, hechtingsproblematiek of ADHD. Problemen met het accepteren van gezag, wat zich uit in weglopen, schoolverzuim en dergelijke kunnen ook een rol spelen. De problemen kunnen ook liggen in de omgeving van de jongere, waarbij gedacht kan worden aan ‘loverboy-problematiek’ of de inzet van jeugdigen bij criminele activiteiten. Meestal gaat het om een combinatie van verschillende problemen.

Tegelijkertijd moet er sprake van zijn dat de jeugdige zich onttrekt aan de noodzakelijke zorg of door anderen daaraan onttrokken wordt. Dit onttrekken ziet niet alleen op het fysieke onttrekken, zoals weglopen of weghouden door anderen, maar ook opstandig gedrag of niet willen meewerken aan jeugdhulp kunnen onder het onttrekken vallen. Zie ook Rechtbank Rotterdam 14 augustus 2018 (ELCI:NL: RBROT:2018:7150). Uit deze uitspraak volgt dat het onttrekken aan de behandeling niet alleen uit weglopen bestaat, maar ook kan zien op het gedrag van de jeugdige waardoor de behandeling bemoeilijkt wordt en waarvoor dwangmiddelen noodzakelijk zijn die alleen in een gesloten setting toegepast mogen worden.

Duidelijk moet in ieder geval zijn dat voor de aanpak van de problematiek de gesloten jeugdhulp als vorm van hulp noodzakelijk is. Heel concrete normen voor een inhoudelijke afweging zijn er niet. Het zal van de specifieke omstandigheden van het geval afhangen. Daarnaast moet afgewogen zijn dat andere vormen van jeugdhulp niet toereikend zijn om de problematiek van de jeugdige aan te pakken. Voor de advocaat van de jeugdige de taak om erop toe te zien dat die afweging ook wordt gemaakt en of er geen minder ingrijpend alternatief beschikbaar is. Naast dat voldaan moet zijn aan de wettelijke grond moet een onafhankelijke gedragswetenschapper hebben ingestemd met het verzoek. Dit wordt de instemmingsverklaring genoemd, zie verder B5.

A4

Kaders van de machtiging

CASUS 1

Johan

U heeft de ouders van Johan (17,5 jaar) bijgestaan in de procedure naar aanleiding van het verzoek van de gemeente tot een machtiging gesloten jeugdhulp van hun zoon. Het gedrag van Johan was zo heftig dat zijn ouders het niet meer aan konden. Johan wilde zelf geen hulp en liep telkens weg. Uiteindelijk hebben de ouders na verschillende gesprekken met het wijkteam ingestemd met een plaatsing in een gesloten jeugdhulpinstelling en daarop heeft de kinderrechter de machtiging verleend. Het

gaat nu weer beter met Johan. De ouders vinden dat hij weer naar huis kan. Het wijkteam en de gesloten jeugdhulpinstelling zijn het daar niet mee eens. De ouders van Johan vragen u wat zij kunnen doen.

a. Wat vertelt u de ouders?

b. Stel, u bent de advocaat van Johan. Na de plaatsing neemt Johan contact met u op. Hij weet dat zijn ouders het eens zijn met de gesloten plaatsing, maar Johan is dat niet. Hij wil nu wel hulp voor zijn problemen, maar daar hoeft hij niet gesloten voor te zitten. Wat kunt u voor Johan doen?

In art. 6.1.2 lid 3 Jeugdwet wordt bepaald in welke gevallen een machtiging verleend kan worden. Dit kan alleen als er sprake is van een ondertoezichtstelling van de jeugdige of voogdij uitgevoerd door de GI (een jeugdbeschermingsmaatregel), of als de wettelijke vertegenwoordiger instemt met de opneming en het verblijf. In deze laatste situatie is er sprake van jeugdhulp in het vrijwillig kader. De gemeente in de vorm van bijvoorbeeld een wijkteam is dan betrokken bij de jeugdige en zijn gezin. De wettelijk vertegenwoordiger(s) van een jeugdige zijn de ouder(s) met gezag of de natuurlijke persoon of personen die met de voogdij is/zijn belast of de personen als bedoeld in art. 1:253sa of art. 1:253t BW.

Als er sprake is van een ondertoezichtstelling of voogdijmaatregel is de GI bevoegd het verzoek voor een gesloten machtiging in te dienen. De machtiging wordt dan in het kader van de jeugdbeschermingsmaatregel gevraagd. Overigens kunnen ook de Raad voor de Kinderbescherming of de officier van justitie een gesloten machtiging aanvragen wanneer zij een verzoek hebben gedaan tot een jeugdbeschermingsmaatregel. Opgemerkt moet worden dat het in de praktijk niet voorkomt dat de officier van justitie een verzoek tot een machtiging voor gesloten jeugdhulp doet. De bevoegdheid is in de wet opgenomen omdat de officier van justitie op grond van art. 1:255 lid 2 BW ook de bevoegdheid heeft tot het verzoek van een ondertoezichtstelling. Dit komt ook zelden voor.

Is er sprake van vrijwillige jeugdhulp, dan is de gemeente waar de jeugdige zijn woonplaats heeft, met instemming van de wettelijke vertegenwoordiger van de jeugdige, bevoegd het verzoek in te dienen. De wettelijk vertegenwoordigers kunnen de verleende instemming